

СЯЛЯНСКАЯ

НІВА

Няхай жыве Беларукі Народ!

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:

Вільня, Вострабрамская 8-1.
(Wilno, ul. Ostrobramska 8-1):

Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадзіны апрача свята.

Рэдактар прыймае ад 12 да 2 гадз.

Зямля Сялянству бяз выкупу!

Падпіска:

на адзін месяц — 1 зал., на 3 месяцы — 2 зал.,
на 6 месяцаў 4 зал., на год — 8 зал.
Для заграшчы удвая даражэй.

Аплата надрукаванага залежыць ад рэдакцыі

ВЫХОДЗЕ ў СЕРАДУ і СУБОТУ.

ОРГАН БЕЛАРУСКАГА СЯЛЯНСКАГА САЮЗУ.

Ізноў тое самае.

У адным з папярэдніх нумароў, у артыкуле „Нашыя аякуны“, на аснове фактаў, мы даказалі, што польская газета „Кур'ер Віленскі“ аднолькава варожа адносіцца да беларускага руху, як і „Дзеньнік Віленскі“; калі і ёсць нейкая рожніца, то толькі ў спосабах барацьбы з беларускім рухам. Аднак ня глядзячы на гэта „Праца“, якая мае прэтэнсію да апекі над беларускай работніцкай класай у № 6, у артыкуле „Навет чужыя разумеюць!...“ паміж іншым цвёрдзіць, што гэтая польская газета „Кур. Віл.“ спагадна адзываецца аб беларускім руху. Вяручы гэтае цвёрджаньне за аснову, „Праца“ прытачвае некаторыя выпіскі з вядомага артыкулу S. W.—„У дагонку за мандатамі“ і адначасна стараецца зганьбіць Сялянскі Саюз і яго правадыроў.

Вельмі дзіўным выглядае тое, што „Праца“ пачала лічыцца з апініяй „Кур. Віл.“ калі ходзе аб абарону Луцкевіча і аб напады на паслоў Ярэміча і Рагулю! Чаму гэта „Праца“, ці скарэй сваечасная яе папярэдніца не рабіла выпісак з „Кур. Віл.“, як той перад арыштамі паслоў і сяброў Грамады змяшчаў на Грамаду рожныя кампрамітуючыя весткі і артыкулы, як той дамагаўся ад ураду „сільнай рукі“?! Тады папярэдніца „Працы“ маўчала, або падавала высьненні, што закіды проці Грамады былі безпадстаўнымі. З гэтага бачым, на сколькі можна верыць газэце „Кур. В.“ і на сколькі „Праца“ выконвае ў беларускім руху падазроную ролю, калі ў прысьцяжку да польскае газэты пачынае ганьбіць сапраўдную беларускую сялянскую партыю—Сялянскі Саюз і яго правадыроў.

Усім добра вядомы вялікія заслугі ў сваёй пасольскай працы і на ніве арганізацыі беларускага адраджэнскага руху паслоў Рагулі і Ярэміча. Увесь час яны востра і смела змагаліся ў Сойме за правы Беларускага Народу: за зямлю беларускаму сялянству бяз выкупу, за скасаваньне асадніцтва, за палітычныя правы, за амнэстыю для палітычных вязняў, за беларускую школу, за самаўрады, змагаліся з самавольяй і зьдзекам адміністрацыі, падаючы сотні інтэрпэляцыяў і сьпешных прапазыцыяў. Пасьля арышту паслоў з Грамады, паслы Рагуля і Ярэміч выступалі ў Сойме ў іх абароне, імкнуліся ўсімі спосабамі каб Сойм ня выдаў паслоў. Праўда, за гэта ім „паздзякаваў“ Луцкевіч. Але паслы баранілі Грамаду не дзеля таго, каб пачуць падзяку ад Луцкевіча, а дзеля таго, што гэтым самым баранілі беларускі рух ад безпраўя. Гэтая шчырая і адданая для Беларускага Народу праца, ёсць ведама, не падабалася польскім уладам і, затым, нічога дзіўнага, што ўрадавая газэта „Кур. Віл.“ нападае

ПРАДВЫБАРНЫ РУХ.

Усё палітычнае жыцьцё польскае дзяржавы і ўсіх яе вольных і нявольных падуладных захоплена цяпер перадвыбарчым гарачкам. Стары Сойм і Сэнат уміраюць 28 г. лістападу і хоць яшчэ ён (урад) маўчыць (а толькі ад яго гэта залежыць), але-ж па нейкай інтуіцыі перадвыбарны рух ужо фактычна распачаўся. Пастараемся абрысаваць гэты рух для Беларускага Грамадзянства.

Польскія партыі „Вызваленьне“, „Страніцтва Хлопскае“ пры ўдзеле і падтрыманьні дэмакратаў з „Kurjera Wileńskiego“, захапіўшы на буксір „Беларуса“ Умястоўскага, які больш выяўляе польскасць за самога марш. Пільсудскага, робяць польскае краёвае аб'яднаньне. Гэта нас не цікавіла-б калі-б яны робячы аб'яднаньне для таго, каб выкарыстаць сваіх Палякаў, але-ж мусім зарэагаваць на гэта дзеля таго, што яны аб'ядналіся, каб гэтым самым мець большую сілу, якою-бы спрытнай атакаваць беларускае сялянства.

Прадстаўнікі гэтага аб'яднаньня Галька, Вэндзягольскі, Дуброўнік, Рачкевіч і другія, засыпалі, некаторыя мясцовасці Беларусі, сваімі адозвамі заклікаючы пад свой польскі сьцяг. Яны нават думаюць наладзіць нейкі зьезд. Вось чаму мы забіраем голас у гэтай справе і зьвяртаемся да нашага Беларускага Народу з гэтакімі словамі: кожны Беларус павінен ведаць, што яму з польскімі партыямі не па дарозе. А дзеля гэтага самага ніхто з Беларусаў не павінен, ва імя сваіх кроўных інтарэсаў, мець нічога супольнага з вышэй паданымі польскімі партыямі. Вось наша першая перасьцярога.

Другая камбінацыя нарысоўваецца гэтак: польская партыя „Працы“, зьв'язак направи Рэчыпаспалітай і „беларускі“ чорнасоцэнік Паўлюкевіч. Як першая так і другая група імкнуцца да аб'яднаньня паміж сабою, захапіўшы пад сваё крыло „вечных вандроўнікаў“ Шапеля ды Шакуна, якія хацелі прыстаць да беларускага берагу, каб муціць чыстую ваду. І вось наша другая перасьцярога: ухіліцца ад усіх гэтых польскіх „кракадзілаў“, якія ўжо раскрылі свае шырокія і зубастыя зевы, каб праглынуць наш паднявольны Беларускі Народ. Прыточым да гэтага маленькую характарыстыку.

Польская партыя „Вызваленьне“, на прошлых выбарах выступала пад знакам направи нашага жыцьця, вінавацячы ў-ва ўсім нашым бяздолі польскі ўрад. Але-ж як высьнілася пасля, на машалкоўскім судзе пасла Ва-

явудзкага, дык „Вызваленьне“, вяло сваю працу за ўрадавыя грошы. І вось што: калі „вызваленцы“ распачалі працу ў Сойме, дык пачалі вызваляць наш народ не ад нядолі, а ад той маленькай долі, якую мы мелі да таго. Гэта-ж яны галасавалі за тое, каб садзіць на нашых землях асаднікаў, гэта-ж яны галасавалі за гэты закон, згодна якога парцалюцца маёмкі паміж калёнстымі Палякамі з Мазоўша, Пазнаня ды з пад Кракова.

У далейшым мы пастараемся больш падрабязна высветліць праўду і паўней схарактарызаваць кожную з гэтых партыяў, а цяпер дадамо да ўжо сказанага, што ўсе тыя партыі, якія мы ўспомнілі зьяўляюцца ўрадавымі (казённымі) партыямі, якія, як пісала польская-ж газэта „Robotnik“ існуюць дзякуючы падтрыманьню з боку польскага ўраду. Вось чаму ўсе іх абяцанкі ёсць ня што іншае, як пустыя словы, бо калі-б урад жадаў даць якую палёжку нашаму народу, дык даўбы проста, як маючы ўладу, але-ж тут справа зусім іначай пастаўлява, ніякі Паляк ня жадае нам добра: кожны з іх хоча прайсьці ў Сойм, каб там ізноў даваць нам новыя партыі асаднікаў ды каляністых.

У праціўвагу ўсім гэтым партыям творыцца беларускае нацыянальнае аб'яднаньне, у якое ўваходзяць: Беларускі Сялянскі Саюз, Беларуска Хрысьціянская (як каталіцкая і так праваслаўная) Дэмакратыя і беспартыйныя беларускія дзяячы, якія не запэцканы прадажнасьцяй і выслугоўваньнем перад чужынцамі, маюць мэту і ідэал нацыянальнага адраджэння сацыяльнага вызваленьня Беларускага Народу—г. зн. якія стаяць на незалежнай платформе.

Беларускае аб'яднаньне складзена з вышэй паданых элементаў творыць выбарны блёк нацыянальных меншасцяў. У гэты блёк увайдучь: Беларусы, Украінцы, Жыды, Немцы і Ліцьвіны. Кожны з гэтых народаў зьяўляецца пакрыўджаным пануючай нацыяй—Палякамі і дзеля гэтага блёк іх зьяўляецца зусім натуральным, бо толькі гэтакім спосабам можна будзе змагацца з несправядлівасьцю.

Блёк па сваёй канструкцыі будзе чыста тэхнічны, такой блёкіроўкі вымагае польскі выбарны закон. Без блёку можа стаць гэтак, што ніхто: а ні Беларусы, а ні Жыды (паасобна) не атрымаць пасольскіх мандатаў.

Трымайцеся Беларусы, глядзіце, каб вас не выкарысталі вашыя ворагі для таго, каб вашымі рукамі крыўдзіць вас!...

на Сялянскі Саюз і яго правадыроў паслоў Рагулю і Ярэміча. Але чаму-ж гэта бярэ з яе прыклад „Праца“ і таксама чэрніць добрае імя найвыдатнейшых беларускіх дзеячаў у Заходняй Беларусі?! Ня інакш, як тыя самыя, што вялі грамадаўцаў у вострогі і цяпер працуюць пад сьцягам „Працы“ і імкнуцца ўсялякімі спосабамі ліквідаваць беларускі рух. Найбольш балюча выглядае тое, што гэтыя асобы пачалі сваю акцыю ў часе перад самымі выбарамі. Яшчэ не обсохла пяро, якое пісала наш артыкул „Першы крок“, як замест аб'яднаньня на выбары на старонках „Працы“ мы знаходзім адказ на „Першы крок“ у форме бруд-

ных і агідных слоў, якімі правакатары стараюцца чэрніць выбранаў Беларускага Народу. Можна вам гэта рабіць, папера перціць, але Беларускага Народу вам не ўдасца атуманіць і запоўняць Беларусамі вострогі. Наступаючыя выбары пакажуць, ці Беларускае Сялянства ў сваёй масе пойдзе за сваімі пасламі Рагуляй і Ярэмічам, ці аддасць галасы за сьпіскі, у якіх будучь шкоднікі. Мы поўны веры, што ўсё сялянства пойдзе за беларускім блёкам, на чале з пасламі Рагуляй і Ярэмічам, а вашай грызні і разьеданьню беларускага руху дасць праклён.

Блёко-манія і блёко-баясьць.

(Пісьмо з Варшавы).

Гэты артыкул узяты з газэты „Сёгодня“, якая выходзіць у Латвіі, а дзеля гэтага паглядзі бесстаронняга наглядчыка аб справе выбараў у Польшчы вельмі цікава.

Прадвыборчая праца ў Польшчы пачалася, хаця стары Сойм фармальна не закончыў свайго існаваньня... Вачавідна, лічыцца, што калі ён і жыве, дык гэта—жывы труп. І ўсе думкі зьвернуты на будучыню. Цікавае для сучасных соцыялёгаў і палітычных мысьліцеляў зьявішча: у самым Сойме, за ўвесь час яго існаваньня ішоў ціхі працэс партыйнага дзяленьня, драбленьне на фракцыі, групы ня спынялася да апошніх дэён. Але вось ударыў звод, прызываючы да новых выбараў — і грамадская хваля пабегла ў проста праціглым напрамку. Цяпер у палітычных колах толькі і гавораць аб блёках, аб агульных сьпісках, аб адзінстве дзеяньня і г. д. Больш за ўсё аб блёках. Здаецца, няма груп, каторая-б ня думала аб тым, з кім і як ёй блёкавацца. Назначыўся цэлы рад блёкавых камбінацыяў—праўда, ня ўсягды трывалы: іншыя развальваюцца ўжо да вечара таго дня, у каторы яны пачаліся. Але дзеля таго, каб у наступны дзень адрадаіцца ў якой-коледы новай форме.

Бадай, найбольш інтрыгуючай усіх блёкавай праблемай зьяўляецца пытаньне аб блёку нацыянальных меншасцяў. На прошлых выбарах (1922 г.) блёк гэты дзеяў — і досыць паспешна: у яго ўвайходзілі тады жыды, немцы, украінцы, беларусы і расейцы. Усе яны ішлі тады па агульнаму сьпіску, пад № 16.

Ці адновіцца такі блёк цяпер? Перагаворы аб гэтым пачаліся і ўсіленна вядуцца ў соймавых фракцыях нацыянальных меншасцяў. Расейцы ў гэтых перагаворах ня выкрываюць свайго ўчасьця. Заместа іх зьявіўся новы сябра дапускаемага блёку—ліцьвіны. Быў, зрэшта, праект стварэньня агульнага сацыялістычнага блёку з прыцягненьнем сацыялістычных ад нацыянальных меншасцяў. Здаецца, гэтую ідэю трэба лічыць пахаванаю. Аднак-жа, некаторыя найбольш левыя меншасцёвыя групы, магчыма, зблёкуюцца з падобнымі польскімі партыямі.

Гэтыя абставіны (напрыклад польска-беларускі блёк Рэд.), аднак-жа менш безпакояць павядыроў польскіх кругоў, чым магчыма сьць агульнага блёку нацыянальных меншасцяў, (без Палякоў. Рэд.), наўзор „шаснасткі“ (№ 16) мінулых выбараў. Праціў гэтае камбінацыі ў адказнай польскай прэсе адкрылася сур’ёзная кампанія. Камбінацыя выяўляецца цяпер прыцыпова недапусьцімаю.

Вось як адзьяваецца аб самай ідэі „шаснасткі“ газэта „Эпоха“, бліжкая, як і „Голас Праўды“ (каторы з ёю ў гэтым зусім салідарны) да ўрадовых польскіх кругоў. „Што такое „шаснастка?“ — пытае газэта.—Замежніку гэтая слова нічога ня кажа, але ў кожным паляку—бяз роўняці паглядаў — яна ўзбуджае ненавісьць і абурэньне. Адкуль гэтакая аднадумнасьць у польскім грамадзянстве, так раздробленым палітычна і наагул індывідуалістычным? Чаму прыпісаць так вострую рэакцыю на таго рода роду зьявішчы?

На гэтыя самыя пытаньні сама газэта адказвае так: „А таму, што „шаснастка“ як гэта паказалі выбары 1922 г. зьяўляецца ня проста выбраным блёкам, ствараючымся на глебе агульных дзяржаўных, культурных ці палітычных патрэбаў і вымаганьняў, не, гэта—змова супроць дзяржавы, інспіруемая і падбурываная звонку... Вось чаму польскае грамадзянства ў гэтым пункце было і будзе выяўляць выключную чуткасьць, раздражнёнасьць і нават падааронасьць“...

Разгледзіўшы за тым склад групаў, якія блёкуюцца і падчыркнўшы ненатуральнасьць яго з пункту гледжаньня соцыяльных роўняцаў, паклаўшыся на немагчымасьць украінска-жыдоўскага збліжэньня пасья працэсу Шварцбарда („маральныя павяцьці старасьветнага народу Ізраэля так роўня ад маладых, славянскіх народнасьцяў, якія яшчэ толькі фармуюцца), — „Эпоха“ галоўную адказнасьць, у выпадку ўзьнікненьня блёку меншасцяў — пакладае на жыдоў, як на „найболей палітычна сьведомы і арганізаваны элемент, каторы знаходзіцца ў найлепшым матэрыяльным палажэньні і ад каторага прыходзіцца вымагаць большага... Цёмныя гупшы крэсавага сьлянства могуць падавацца якім-кольвек крыклівым лэзунгам, але рашчотліва і асьцярожная жыдоўская публіка, калі яна такжа пачынае ісьці такім шляхам, — дык гэта значыць ужо, што яна ідзе не па захопленню, а па халодна ўзважанаму пляну“. У гэтым характары напісаны ўвесь артыкул у газэце, да гэтых часоў нязьяўна прытрымлівайшайся хутэй прызнае да жыдоў пазыцыі, чым крытычнае.

А поруч тут-жа, каля гэтай перасьцяра-

гаючай перадавіцы зьмешчаны гутаркі супрацоўніка памянёнае газэты з лідэрамі жыдоўскіх палітычных партыяў, п.п. Грунбаўмам і Рэйхам.

На пытаньне супрацоўніка, — ці чакае п. Грунбаўм карысных вынікаў ад перагавораў, якія распачаліся ў справе блёку нац. меншасцяў, — быў адказ: — „Па майму перакананьню справа стаіць на добрым шляху і блёк зарганізуецца“.

— Але на што, да чаго гэты блёк? — запытаў супрацоўнік „Эпохі“.

— Таму, — адказаў п. Грунбаўм, — што з восені 1922 г. нічога не змянілася. Выбарчы закон не дае жыдом магчымасьці дабіцца належнага парламэнцкага прадстаўніцтва. Бяз блёку мы атрымалі бы якіх-кольвек шэсьць мейсцаў. У прыныповых адносінах для жыдоў зроблена ня вельмі многа, і падзеяў на будучыню нам ня прыходзіцца чакаць у гэтым сэнсе.

— Але з 1922 г. многа перамянілася да лепшага. Хоць-бы — напрыклад, настроі (гумары)...

— Але, настроі ўва ўрадзе і ў гупшчах істотна змяніліся да лепшага. Адносіны сталі больш людзкімі (Разумеецца да жыдоў. Рэд.).

— Дык ці-ж не праўдней было-б жыдом не прыбегаць да падмогі процівадзяржаўных элемэнтаў?

— Але-ж блёк, дзяржаўнага пункту гледжаньня, ёсьць зьявішча консолідацыі. Па мойму, лепш, калі меншасці будуць вясць сваю барацьбу ў парламэнце.

— Ну, прыклады, меўшыя мейсцы да гэтых часоў, паказуюць, што яны ня ўсягды затрымліваліся на гэтым шляху.

— Гэтага нельга было прадбачыць. Мала чаго. Дык ня толькі з славянскіх меншасцяў выдзяліліся камуністы. Нешта можна было-б расказаць і аб „Вызваленьні“ (адна з левых польскіх групаў). — Зрэшта, ў дапусканым блёку камуністы ня будуць прымаць удзелу.

— А вы не чакаеце, што пасья стварэньня блёку меншасцяў, — хваля антысэмітызму паднімаецца?

— Гэтану я ня веру. Дзе—дзе, а ўжо ў Польшчы лічацца з сілаю. Чым больш сьмеласьці ў барацьбе, — тым больш надзеі на перамогу. Калі жыды ня будуць мець сілы і значэньня, — яны ня змогуць заваяваць сабе таго, што трэба.

Да вышэй паданага можна прытачыць некалькі гэтакіх увагаў:

У „Сялянскай Ніве“ мы пісалі, што блёк некаторых лавіцовых ці сацыялістычных, або, як іх называюць Палякі, камунізуемых партыяў, беларускіх і украінскіх з польскімі, польскаму ўраду не страшны, і вось, у вышэй паданым артыкуле находзім пацьверджаньне нашых вывадаў. За тое-ж блёк самых нацыянальных меншасцяў без Палякаў, як відна, вельмі трывожыць урад.

Гэтакія падзеі, як выбары, заўсёды што-коледы ды выявляць. Вось і тут мы відзім, што Палякі яшчэ і дагэтуль не здабыліся на гэткае зразумэньне, каб аддзяліць Беларусь ці Украінца ад бальшавіка. А дзеля гэтага артыкул лічым вельмі цікавым.

Сяляне! Запісвайцеся у Беларускі Сялянскі Саюз!

Выпісвайце! Купляйце!

Адрыўны Календар НА 1928 ГОД „ПАГОНЯ“.

Беларускі адрывны календар на 1928 год нязвычайна вартасная рэч для кожнага гаспадара і гаспадыні. У календары можна знайсці ўсялякія патрэбныя ў жыцьці парады і інфармацыі.

Дык кожны сьпяшайся выпісаць або купіць календар „Пагоню“.

ЦАНА АСОБНАГА КАЛЕНДАРА 1 зл. 20 гр., а за 10 календароў 10 зл., сьценка каштуе ад 25 да 75 грошы.

Каб тацей каштавала, выпісвайце ня менш 10 экзэмпляраў, прысылаючы 12 зл. 10 грошы (2 зл. 10 гр. за перасылку).

Календар выпісвайце з:

- 1) Кнігарні „Пагоня“—Вільня, Завальная 7,
- 2) Кнігарні Ст. Станкевіча—Вільня, Вострабрамская 2.

3 жыцьця Польшчы.

Нешта будзе і... хутка.

23 лістап. у Вільні адбывалася палітычная канфэрэнцыя. У канфэрэнцыі прымалі ўчасьце: прэм’ер Пілсудскі, міністар замежных спраў Залескі, віцэ-міністар Кнольль, польскія паслы ў РСФСР і ў Латвіі, начальнік усходняга аддзелу мін. зам. спраў, начальнік II аддзелу генэральнага штабу—якія прыехалі з Варшавы. На канфэрэнцыі абгаварываліся польска-літоўскія справы—ў сувязі з надыходзячай сясіяй Лігі Нацыяў, у якую літоўскі ўрад Вальдэмараса падаў абжаленьне на Польшчу. Абгаварывалася таксама справа і літоўскіх эмігрантаў, апазыцыянераў да ўраду Вальдэмараса, якія уцякаюць у Польшчу.

24 лістападу прэм’ер Пілсудскі канфэраваў з вайсковымі і адміністрацыйнымі ўладамі Вільні.

У сувязі з гэтай канфэрэнцыяй абшарніцкая газэта „Słowo“ зьявішчае вось гэтакія выразы: „хто нам сягоньня зьявляе рукі ў справе Ковеншчыны? — На гэта адказываем—ніхто... Расея... радасна прывітала-бы тую часіну, у каторую мы занялі-б Коўну... У Нямеччыне колькасьць староннікаў заняцьця Коўны палякамі болей знойдзецца, чым у СССР... Хочам уваскрашэньня уніі, хочам аднасьці Вільні з Коўнаю, хочам мець Караля і Вялікага Князя!“.

Карэспандэнт нямецкае газэты „Berliner Tagebl.“ піша, што Радавы ўрад дапускае, што Польшча яшчэ перад паседжаньнем Лігі Нацыяў зробіць крок, каторы паставіць Лігу Нацыяў перад зьдзейсьняным фактам. Далей гэты карэспандэнт заяўляе, што Саветы і Нямеччына будуць адстаіваць сувэрэннасьць (самастойнасьць Літвы).

Канфэрэнцыя гэтая зрабіла вялікае ўражаньне і парушэньне сярод літоўскіх палітычных колаў.

Ноты СССР.

Урад СССР. дэраз свайго пасланніка Багамолава даручыў польскаму ўраду ноту ў справе апошніх польска-літоўскіх падзеяў. Нота заклікае польскі ўрад мірным шляхам разьвязаць польска-літоўскі канфлікт.

Такою-ж ноту ўрад СССР. даручыў і літоўскаму ўраду ў Коўне.

Польска нямецкія гандлёвыя перагаворы наладжваюцца.

22 лістападу польская дэлегацыя падпісала з Немцамі умову аб вывазе лесу з Польшчы ў Нямеччыну. Умова гэтая ўваходзіць у жыцьцё з днём 1 студзеня г. г.

Ня будзе пашкоды нашым лясом...

Сьмерць Пшыбышэўскага.

Знаны польскі пісьменнік Станіслаў Пшыбышэўскі памёр 23 лістападу г. г. Сьмерць наступіла ад удару сэрца. Пакойны пражыў 60 гадоў.

„Польснае“ золата.

У сувязі з амерыканскаю пазычкаю Польшча закупляе ў Англіі золата. Як інфармуюць замежныя газэты, гэтае золата пойдзе на выбіваньне залатое манэты, якая павінна гаварантаваць курс існуючае польскае валюты. Польскі банк, быццам, замышляе патраціць на куплю золата 15 мільёнаў даляраў.

„Гуманітарны праект“.

Рада Міністраў на апошнім паседжаньні прыняла праект распараджэньня Прэзыдэнта аб... кары сьмерці. Згодна гэтага праекту асуджаны на кару сьмерці мае права жыць у працягу 24 гадзін ад момэнт прысуду. „Гуманітарны праект“ увадзіць па ўсей Польшчы адзіны спосаб кары сьмерці—павешаньне.

Увага! Увага!

Беларускі Ілюстраваны Календар

НА ГЭТЫМ ТЫДНІ ВЫЙДЗЕ З ДРУКУ.

Беларускі Ілюстраваны Календар на 1928 год,

выданьня Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Календар будзе вельмі багатага і рожнароднага зместу з ілюстрацыямі (рысункамі), на 10 аркушоў друку ў прыгожай рожнакалёйнай вокладцы.

Цана календара 1 зл. 70 гр. без перасылкі

Заказы прыймаюцца ў:

- 1) Кнігарні „Пагоня“—Вільня, Завальная 7,
- 2) Кнігарня Ст. Станкевіча—Вільня, Вострабрамская 2.

Што дзеецца ў сьвеце?

Самагубства Іоффа.

У Маскве, 18 лістападу, стрэлам з рэвалюцыйнага пазбавіўся жыцця Іоффа. Іоффа ў свой час быў старшынёю радавае дэлегацыі для падпісаньня мірнага трактату з Немцамі ў 1917 г. і з Палякамі ў 1921 годзе. Апошні з гэтых трактатаў, падпісаны ў Рызе, разьдзяліў нашу Бацькаўшчыну.

У сувязі са сьвяткаваньнем.

У сувязі са сьвяткаваньнем 10-х угодкаў бальшавіцкай рэвалюцыі, згодна адпаведнага маніфэсту, ужо выпушчана на вольнасьць каля 2-х тыс. вязьняў у адным толькі Петраградзе. У першую чаргу звольнены тыя, якія былі асуджаны на кароткія тэрміны вастрогу.

З прычыны сьвяточных урачыстасцяў, быў абвешчаны свабодны доступ да партыі—так што за гэты час прынята 13,500 новых сяброў у камуністычную партыю.

З прычыны таго-ж самага сьвяткаваньня былі нагароджаны ордэнамі „Чырвоная сьцягу“ замежныя камуністы: Французы—Садурь і Марці, Немец—Макс Гэльц і Клара Цэткіна. Апошняя атрымала адзнаку ад народнага ваеннага камісара Варашылава, які пры гэтым выразіў надзею і сказаў, што, калі нападудь на савецкую рэспубліку ворагі, дык ён увідзіць Клару Цэткіну ў першых радках барацьбітоў за ўладу саветаў. Клара Цэткіна, як вядома, ужо вельмі старая, дык тут тав. камісар, здаецца, трохі памыліўся, ды, як артыст бухнуў прамову патэтычна.

Ллэйд Джордж аб Расеі.

У прамове з прычыны бальшавіцкіх сьвяткаваньняў лідэр ангельскай лібэральнай партыі ў Лёндане, Ллэйд Джордж адзначыў, што цяпер у Расеі пануюць камуністы, але-ж палажэньне іх можа зьмяніцца, іх месца могуць заняць іншыя. Аднак-жа павароту да старага ня можа быць, нават, калі-б на расейскі прастол засеў хто-колечы з сваякоў Мікалая. Абшарніцкая кляса ў Расеі ўжо зьнішчана, расейскі народны вучыцель узгадоўвае цяпер новае пакаленьне, аб якім можна напэўна сказаць, што яно ня вернецца пад ярмо быўшага нявольніцтва.

Бура ў ангельскім парламанце.

У ангельскім парламанце (сойме) на паседжаньні 16 лістападу паўстала бура, якую паднялі работніцкія паслы проці кансэрватыўнага ўраду. Справа ў тым, што лідэр ангельскай работніцкай партыі Мак Дональд, выступіўшы з прамоваю аб палажэньні вугальнай прамысловасьці, запрапанаваў, якнайхутчэй рэарганізаваць вугальныя капальні і ліквідаваць безработьце ў вугальнай прамысловасьці.

Адказ на прамову Мак Дональда хацеў даць міністар прамысловасьці Лістэр, але-ж ра-

ботніцкія паслы перашкодзілі яму гаварыць, дамагаючыся—каб адказ даў сам прэм'ер Бальдвін. Старшыня парламанту зрабіў перарыв, пасля якога, ізноў той самы міністар хацеў гаварыць, дык тагды работніцкія паслы зааратэставалі. У рэзультате, прышлося адлажыць паседжаньне да другога дня. Калі прэм'ер Бальдвін падняўся са свайго месца і пачаў выходзіць, яго праводзілі крыкамі, лаянкаю і сьвістам.

Справа Бірка.

Нядаўна ў Рэвэлі разглядалася судовая справа быўшага эстонскага пасла ў Маскве Адо Бірка.

У сваім часе Бірк, насупраць жаданьняў свайго ўраду не паехаў у Эстонію, а астаўся ў Маскве, быццам перайшоўшы на службу да савецкага ўраду. Пасля вейкага часу, Бірк неспадзевана прыехаў у Эстонію, дзе быў арыштаваны і адданы пад суд, як здраднік. І вось, на судзе выясьнілася, што бальшавікі так лоўка зрабілі, што Бірк проста з бальшавіцкага прымусу астаўся ў Маскве.

Эстонскі суд разгледзеўшы справу—Бірка апраўдаў, пазбавіўшы права на далейшую службу, лічачы яго, за тое, што даўся сябе абмануць, ня здольным да дыплематычнае службы.

Арышты камуністых у Турцыі.

На гэтым тыдні ў Турцыі была праведзана антыкамуністычная кампанія—выкрыцьцё камуністычных арганізацыяў і арышты камуністых. Як падаецца газэты, на ўсёй Турцыі арыштавана каля 200 камуністых, якія ў хуткім часе аддаюцца пад суд.

Зьезд украінскіх камуністых.

20 лістападу ў Харкаве распачаўся 10-ты зьезд камуністычнае партыі Украіны. Прысутных—730 дэлегатаў з распаўсюім голасам і 190 з даратчым. І ў іншых мясцовасьцях таксама адбываюцца зьезды камуністых, як падгатоўка да агульнага зьезду, на якім будзе абгаварвацца справа выключэньня тых камуністых, якія не згаджаюцца з дыктатураю Сталіна.

Апазыцыя ў Румыніі.

У Бухарэшце, сталіцы Румыніі, адбылася канфэрэнцыя парламентарыстаў і дэлегатаў нацыянальнай сялянскай партыі. У часе нарады гэтае канфэрэнцыі, існуючы ўрад дыктатара Братіану ўсілі ў ваенную абарону ў месце. Галоўнаю тэмаю канфэрэнцыі было пытаньне, якім спосабам можна будзе зьнішчыць існуючы ўрад. Прынята была рэвалюцыя ў канечным выпадку не даваць навабранцаў у войска і не плаціць падаткаў.

Мусіць цяжкая дыктатура Братіану для румынскіх сялянаў.

Забастоўка ў Аўстраліі.

У аўстралійскіх портах пачалася забастоўка партовых работнікаў. Жадаюць яны падвышэньня платы за працу ў надлічбовыя гадзіны.

Проста страляюць.

Ужо ад некулькіх тыдняў у Колярадо (Амэрыка) трывае забастоўка работнікаў. На гэтым тыдні забастоўшчыкі зрабілі маніфэстацыю, у якой 3 маладыя хлопцы за непаслухмянасьць паліцыі проста былі застрэлены ёю, апрача гэтага атрымала рану больш, як 20 асобаў. Забастоўшчыкі кінуліся на паліцыю і трохі паранілі паліцыянтаў...

Як відаць, і ў дэмакратычнай Амэрыцы страляюць работнікаў... А гэтак-жа яе хваляць усюды...

Новы кабінэт міністраў у Бэльгіі.

У Бэльгіі стары ўрад падаўся ў адстаўку. Створаны новы кабінэт, пад прэм'ерствам Жа-спара.

Землятрасеньне ў Турцыі.

Места Муглея ў Азіяцкай Турцыі пацярпела ад сільнага землятрасеньня. Каля 100 дамоў разбурана. Ёсьць чалавечыя ахвяры.

Аб лавізьне Нямецчыны.

Быў час, калі ў Нямецчыне перамагалі правыя партыі і нават манархісты. Гэта ясна было выяўлена ў часе прэзыдэнцкіх выбараў. Тагды выбралі марш. Гіндэнбурга, ярага манархістага, блізкага да б. кайзера Вільгельма II. Шмат хто думаў, што Гіндэнбург зара-жа распачне крокі, каб ператварыць рэспубліку на манархію, ды вярнуць Вільгельма на імператарскі прастол. Але-ж усе памыліліся, бо Гіндэнбург, прыняўшы прысягу на вернасьць рэспубліцы, павёў працу такую, якая была патрэбная і карысная народу і якое народ вымагаў пераз сваіх прадстаўнікоў. Так што нямецкаму рэспубліканскаму ладу ніякае пагрозы ня было. Цяпер вось пасля выбараў у Гэссене, Брэмэне і інш. месцах Нямецчыны, стала відна, што рэспубліканскі лад умацоўваецца, бо да парламантаў паасобных нямецкіх краінаў праходзяць пераважна сацыял-дэмакраты (рэспубліканцы).

У Савецкім Саюзе.

Рэвалюцыйныя заваяваньні за першыя 10 гадоў.

У сувязі з 10-мі ўгодкамі існаваньня ў Расеі бальшавіцкай улады, урад у сваім маніфэсьце задэклараваў работнікам 7-мі гадзінны дзень працы. Хоць бывае так, што дэкларацыя—абяцанка-пацанка, а паверыўшыму—радасьць, але-ж у адносінах да бальшавіцкае ўлады гэтага нельга сказаць. Так ці іначай, бальшавікі пастараюцца здзейсьніць сваю дэкларацыю. А дзеля гэтага робіцца шмат кім гэтакія экспертыза: за першае дзесяцігодзьдзе работнікі заваявалі 7-мі гадзінны дзень працы, дык і далей (калі ня хутчэй) пойдзе заваяваньне тым самым крокам і напрамкам, а знача—за 70 гадоў заваяюць тое, што ня трэба будзе нічога рабіць: усё будзе тварыцца само. Бальшавіцкая-ж улада пад пралетарскай дыктатурай будзе толькі займацца разьмеркаваньнем здабычаў і вытвораў.

ЯКУБ КОЛАС.

18)

Сымон Музыка.

Поэма.

(Працяг).

Часы „жыткі“ маладое,
Родны кут, далёкі край,
Гоман пушчаў, голас хвояў,—
Дзе ўсё гэта? ня пытай!
Не вярнуцца ім ніколі!
І цяпер, бы скрозь туман,
Устае прад ім і поле,
І балоты, і курган.

Дзед Даніла.

Здольны-ж ты, мой лабрадзею!
Ты навёў туман чароўны;
Гэты гоман струн бясласлоўны
Так расчуліць сэрца ўмее!...
А дзе-ж ты спыніўся ў замку!
І спытаць было ня ўцямку.

Сымон.

Там, пры кухні.

Дзед Даніла.

А ты-б можа
Перашоў ка мне, нябожа!
Там душы агонь затухне...
Ня люблю я псярні панскай,
Палупанкаў, ахмістрынь—
Дух падлізьніцкі, паганскі,
Прападзі ён там і згінь!
А мой дом—унь, бач, альтанка?
Будзем там мы жыць удвух,
Хай сабе не мураванка,
Ды ў ёй наш сялянскі дух.

Сымон.

Шчыра дзякую, дзядок!
Вельмі рад, пайду ахвотна,
Бо мне, дзедку, там маркотна—
Там ступіць байшя крок.

Дзед Даніла.

Ото-ж бачыш. А са мною
Будзе лепш табе, эгэ-ж!
З дзедам ты не прападзеш,
Як за добраа сьцяною.

Дзедава альтанка
Зроблена з апонкаў,
Чыста ў ёй і сьветла;
Печ, як маці, ветла.
Горне, як каханка,
Дзедава сьвяцёлка.
Хораша і проста—
Дзед Даніла з густам.
І палок выгодны,
Блізкі сэрцу, родны.
Сплецена з бяросты
Кайстра густа-густа.
У сьцяне лапчасты
Рог, мабыць, ласіны.
Стрэльба-паядынка,
І труба-старынка
Спрытна, выгінаста,
Зроблена з лясіны.
Ёсьць тут і ашэтак
І лучнік пры печы,—
Словам свая хата
Селяніна-брата.
Многа блізкіх вестак
Кут дае старэчы.

І застаўся тут хлапчынка.
Зьнікла тая марката:
З дзедам кожная часінка
Так ці іначай занята!
То гамоняць між сабою

То майструюць што-нібудзь
Або важнаю ступою
У ваход у парк ідуць.
Падзівіцца-ж тут было чым,
Разважаць было аб чым,
А Ланіла быў ахвочы
Волю словам даць сваім,
І даць нават тлумачэньне
З свайго погляду-знацьця
Неразгаданым сплячэньням,
Зьявам цёмнага жыцьця.

Раз у вечар дзед з Сымонам
Выйшлі ў парк у свой аход.
Сугунела. Дзесь за клёнам
Месяц чырваніў усход,
Выступаючы ў аходзі,
Што прызначаны яму;
Зоры з неба вокам згоды
Углядаліся скрозь цьму.
Было ціха і лагодна.

— Стой, паслухаем, дзядок:
Дзесь іграюць, дзедка родны...
Выйдзем унь на той грудок.
— Гэта хлопца, тут ня дзіва!
Эгэ, тромкаюць паны! —
Хлопчык гукі ловіць хціва,
Ім валодаюць яны.
Зноў гарыць у ім жаданьне
Тайнасьць нотаў пасягнуць
І заслону адгарнуць,
Каб разьвеець ноч нязнаньня.
Ён ідзе на тыя гукі,
Ён стаіўся пад акном,
Зашчаміўшы моцна рукі,—
Ён ня сьмее вайсці ў дом:
Там — паны, а ён — басота,
Сын мужычы, ён—„псыкозьць“,
Паднявольны ён тут госьць,
Яго месца — каля плота...
Эх, няроўны дзьве часці!
Ён—нікчэмнасьць, ён—друза...

І з вачэй гатова спасьці
Крыўды горкая сьляза.
Эх, для панскае пацехі
І для забаўкі паноў
Вы, саломеныя стрэхі,
Марна траціце сыноў!...

V

— Дзедку, глянь, а што бліскае
Там, дзядок, каля крыніц?
Блісь—і зараз-жа зьнікае...
Што за зьявіна такая?
Што за забаўкі начніц?
— Эгэ-ж, хлопчыку: зман гэта.
На такі агонь ня ідзі:
Ні цяпла ў ім, ні прывету—
Лепш туды і не глядзі;
Ня шукай агню такога:
Не даецца ў рукі ён,
Бо над ім вісіць праклён
То—спакуса для дурнога,
То—праявіна ліхога,
Каб забраць каго ў палон.
Гэта—грошы заклятня,
Іх замовіў чароўнік,
Неадступны вяртаўнік
Там вартуе грошы тыя.—
Ноч у царку. Ціха, цёмна.
Неба зорамі дрыжыць,
А той замак патаёмна
Штось затойвае, дзяржыць;
І жудою патыхае
Ад сьляпых яго акон.
Цяжка замак спачывае,
І трывожны яго сон.
А ў мурах у тых часамі
Глуха штось зашарахціць,
То сярдзіта за сьцянамі
Нейкі гук затарахціць;
То застогне ў сьцедах, трэсьне,

У наш век тэхнічных удасканаленняў і навуковых поступаў, маючы бальшавіцкую фантазію, у гэта можна паверыць.

Сямі-гадзінны дзень працы.

Маскоўская газета „Экономическая Жизнь“ № 246 піша, што яе супрацоўнік меў гутарку з памочнікам начальніка галоўнага тэкстыльнага ўраду гр. Юрасавым, які вось што сказаў аб сямі-гадзінным дню працы:

„Ужо цяпер тэкстыльная прамысловасць выкарыстоўвае пры рабоце ў дзеве зьмены свае прылады на (усе) 100 проц., але-ж у той самы час, далёка не здаваляе патрэбнасці рынку. Ня глядзячы на значную затрату сродкаў для новага будаўніцтва, яно ня можа (нават) у бліжэйшых гады адхіліць таварны голад. Дзеся гэтага ўжо даўно паўстала пытаньне аб тым, каб тэкстыльная (мануфактурна-ткацкія) фабрыкі пусьціць у тры зьмены, калі будзе магчымасьць забяспечыць поўнасьцю тэкстыльную прамысловасць сыроўцамі“.

З гэта гутаркі мы даведаліся, што ў Савецкай Расеі, дзе пануюць бальшавікі, таксама як і ў нас—голад. Што-праўда, у нас голад не таму, што няма тавараў, а таму, што няма ў нас грошай, каб купляць тавары, а ў бальшавікоў аб грошах няма гутаркі, бо, каб хто і хацеў купіць, дык не заўсёды можна зрабіць гэта!...

Прачытаўшы бальшавіцкую „Экономическую Жизнь“ становіцца вельмі прыкра, бо яна разьбівае надзею на дабрабыт пад дыктатурай пралетарыяту, бо яна паказвае, што, калі ў нас поўныя, дык там прысак. А як ведама, ня хочыцца паліцца ў поўнымі, таксама ня хочыцца і пячыся ў прыску.

Аб таварным голадзе.

Трэба прызнацца, што да ўсяе пісаніны замежных газэтаў аб жыцьці ў бальшавіцкім царстве, я адносіўся з нявераю, але-ж вось папалася ўсё тая-ж „Экономическая Жизнь“, якую з прыкрасцю прачытаў і дазнаўся, што бальшавіцкія гаспадары трывожацца аб маласпасобнасьці пралетарскіх чугунак для перавозак грузаў, якія, націснуўшы кнопку, звоняць і б'юць у набат аб неадложным упарадкаваньні транспарту (арт. „Плянаваньні і перавозкі“ № 246 „Эк. Ж.“), дазнаўся, што ў савецкай дзяржаве зьяўляюцца нястачы: мяса, тлушчаў і масла. Якраз таго, што патрэбна для галоўнага дзейніка чалавечага арганізму, для жалудка. Разгледзеўшы ўвесь нумар 246 „Эк. Ж.“ і знашоўшы толькі прыкрасьці, пераходзім да другога наступнага 247 нумару, усё ж тэй „Эк. Жизні“.

Але-ж і тут ізноў тое самае ліха. Чытаю другі за палітычным, першы, а знача галоўны, артыкул эканамічна-гаспадарчага аддзелу. І вось даслоўна пераказваю тое, што прачытаў сам:

„На таварных рынках адбываюцца цяпер сваеобразныя працэсы, якія прыводзяць у пачасных выпадках да перашкодаў і нястачаў

(к затрудненням і перабоям) у задаваленым рынку некаторымі таварамі“.

Далей пісана там самымі бальшавікамі, што некаторымі таварамі і прадуктамі ў хуткім часе можна будзе задаволіць жыхарства, а некаторымі, напрыклад, суконнымі вырабамі, абсалютна нельга, бо няма воўны на выраб сукна і няма грошай купіць сукно за граніцаю. Найбольш адчувае нястачаў Масква і Ленінград.

„Эк. Ж.“ піша, што гэтыя нястачы ў таварах і прадуктах стараюцца выкарыстаць апазіцыянеры (Троцкі, Зіноўеў і іншыя), каб напавіць галодных работнікаў проці сучаснае бальшавіцкае ўлады. Але быццам гэта ім ня ўдасца, бо „ліквідацыя апошніх хвастоў забівае аканчальна ўсякую дэмагогію“.

Хто быў у Расеі ў часе рэвалюцыі, той ведае, што значыць „стаяць у хвасьце ці ў затылку“. І вось гэтыя зьявішчы бальшавікі бяруцца пазбыць толькі пасьяля сьвяткаваньня свайго дзесяцігадовага шчаслівага існаваньня.

Скарга.

Бодгукі аб Беларускам Народным Тэатры.

Веснавая радасьць у слоту асенню.

(Са Сьвіршчыны).

Даведаўшыся, што ў Сьвір прыезджае Беларуска Народны Тэатр, я паставіў абавязка адведаць яго... Да мяне прылучылася яшчэ некалькі калегаў... І вось, ня глядзячы на тое, што да Сьвіру больш за 7 кілёметраў, і дарога балотлівая і пагода дажджлівая, мы, ўзяўшы з сабою вачэру і сьнеданьне пашлі, на-нач у Сьвір. Пабылі ў тэатры...

Ну і праўда, браточкі, ёсьць на што паглядзець і чаго паслухаць... Самую штуку так ясна паказваюць, што яскрава адбываюцца ў ёй хібныя і карысныя староны нашага гаротнага сялянскага жыцьця!... А што за мілыя мэлэдны і словы хоравага сьпева, асабліва песьні „Дзе чутны мовы нашай гукі“!... Праўда, што нас разбудзілі!... І ні адзін вораг наш не пасьмее сказаць, што Беларускаў няма!..

Няхай жыве наш дарагі Інстытут Гаспадаркі і Культуры! Няхай жыве Беларуска Народны Тэатр! Няхай жывуць нашыя артысты! Стасюк Прысутны.

Мы разгонім цемру-ночы.

Прадаўшы паўвасьміны пшана, прыцягнуўся я ў Лынтупы, у гміну, каб аплаціць падаткі. Уваходжу ў канцэлярыю — бачу, Антось тут — „Што чуваць?“ — пытаю ў яго. — „Ці-ж ня ведаеш?, прыехаў да нас наш тэатр!“ — адказаў Антось. „Ну“, — думаю: — калі астанецца грошай ад падаткаў, то астануся і я паглядзець на тэатр.“

Праўда, воіт сёлета менш налічыў, чым у мінулым годзе і мая думка мела магчымасьць зьдзейсьніцца. Па выхадзе з канцэлярыі спат-

каў я ізноў Антося і пашлі мы з ім у тэатр. Селі мы у куточку і давай чакаць. Чакалі доўга і дачкаліся нарэшце...

Даражэнькія мае, што за штука гэтая „Паўлінка“, колькі ў ёй праўды з нашага жыцьця! А песьні! Якая прыгожасьць мэлэдныў!

Ніколі не забуду слоў аднае песьні:

„Сумліў хай кіне кожны з нас,

Каб праўда жыва закіпела.

І прысьпяшыла доли час.“

Мусяць, узапраўды артысты любяць свой край, бо так старанна і здольна ўсё выпяўнялі, што толькі і чуваць было, як хвалілі іх. Нават паўпанкі-Палякі і тыя казалі: „Ale psia krew dobrze graja, jeszcze nie bylo u nas takiego teatru“.

Я быў так захоплены тэатрам, што астаўся яшчэ на дзень—паглядзець „Хама“ і танцаў, нашых родных — Лявоніхі і Юрачкі.

Праўда, „Хам“ не вясёлым быў, бо многія глядзельнікі выціралі нявольныя сьлёзы на сваіх вачох — яны плакалі над жыцьцём запраўд-ных хамаў...

Радасьці і задаваленьня з тэатру я не магу апісаць, бо яна нязьмерная..

Чэсьць і слава Тэатру і Інстытуту!

Прысутны сусед.

Грамадзяне Беларусы!

Польскі ўрад адчыніў каля 2 дзесяткаў беларускіх школаў. Але нам мала гэтага! Нам трэба, каб у кожнай вёсцы была наша школа Беларускае грамадзянства павінна дапаць гэтага! Дапаць-жа гэтага мы можам праз няўстаннае выяўленьне свайго жаданьня. Выяўляем-жа яго падачаю дэкларацыяў на беларускія школы.

Дык заклікаем Вас, грамадзяне, складаць дэкларацыі на адчыньненне нашых школаў у 1928 г. Хай бачыць польскі ўрад, што беларуская школа—ёсьць жаданьнем усяго Беларускага Народу. Падавайце дэкларацыі! Не адкладвайце гэтага абавязку, бо час кароткі астаўся! Аканчальны тэрмін падачы дэкларацыяў—31 сьнежня 1927 г. Помніце гэта, грамадзяне!

Дэкларацыі выпісывайце ад Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры (m. Wilno, ul. Wostrobamska 8—1).

Белар. Инст. Гаспад. і Культуры.

СЯЛЯНЕ! Прысылайце падніску, падахвочвайце другіх прысылаць грошы і пашырайце „Сялянскую Ніву!“

Як-бы хто ў іх кашляне,
То пацуюцца там песьня,
То ў вакне крыло махне,
— А што гэта, дзедку мілы,
Там снуецца над акном?
Нейкі шлох мяккакрылы...
Гэта замак — страшны дом!
— А то, хлопчыку, кажаны,
Толькі зьмеркне на дварэ, —
І цяное рой паганы,
Нейкі рух яго бярэ.
Скуль іх толькі назьлятае!
Піск, гармідар, лопат крыл...
Іх тут нешта прыцягае,
Вось ім замак гэты міл.
Эгэ, хлопца: нешта чуюць...
Замак, хлопчыку, стары:
Многа ўжо вякоў вякуюць
Гня цёмныя мурны.
Іх ні дождж і ні марозы
Не размочваюць, ня б'юць,
Бо скрозь іх, мой хлопца, сьлёзы,
Срыўды, зьдзек людзкі цякуць,
Пакуль не перастануць
Сьлёзы гэтыя цячы,
Да тых часаў сьцен ня крануць
Х разбураньня ключы...
Э, мой хлопчыку, каб замак
Лог, як людзі, гаварыць!
Толькі цёмных-цёмных плямак
Лог-бы людзям ён адкрыць!...
А ты чуў, што людзі баюць?
Эгэ-ж, я табе скажу.
Можа людзі выдумляюць,
Бо і я табе салжу.
Сажуць людзі так, што ў сьцены
Боўстых замкавых муроў,
Каб абходзілі іх зьмены,
Ня брала плынь вякоў,
Ік будынак закладаюць,
Амураўваюць жывых.

Так, мой хлопца, людзі баюць,
Так пьецца ў песьнях іх.
Вось затым-жа, хлопца, страхі
Там здараюцца ня раз.
Вось і тут у поэны час
Ходзяць чорныя манахі,
Нейкі носячы абраз,
І чагось яны шукаюць;
Так бывае раз у год.
Ноч паходзяць і зьнікаюць,
Каб у свой прыйсьці чарод.
Званы звоняць дзесь тут самі,
Самі палаяцца агні,
За глыбокімі равамі
У паўночнай цішыні
Чутны песьні пахаваньня,
Там працэсі ідуць,
А ў труне ва ўсім убраньні
Галаву чыюсь нясуць.
І вось дзіва: галава,
Як гамоняць тут, жыва.
Пазіраюць злосна вочы,
Зубы ляскаюць сьрдзіта,
Губы ходзяць прагавіта,
А сама ўсё штось бармоча...
Можа байкі, хлопца, гэта,
Можа праўда, не скажу,
Але ёсьць адна прымета,
Пойдзем, хлопца, пакажу. —
Цёмна ў парку і нейк пуста,
Дрэвы жудасна маўчаць,
А пад імі густа-густа
Цені чорныя ляжаць.
Страшна хлопцу мімаволі,
Прабірае яго жудзь,
А высокія таполі
З мроку зданкамі ўстаюць.
І чым далей, больш глушэе
Гэты цёмны парк стары;
Тут сапраўдным лесам вее, —
Страшна ў цёмным гушчары.

Зварачае дзед з дарожкі.
Мрок гусьцей над імі зьвіс.
Месяц тоненькія рожкі
Чуць скасіў, схіліў наніз.
У лагчыне перад імі
Сталлю возера блішчыць.
Дзесь за вербамі старымі
У траве бугай бубніць.
Самі-ж вербы, як бабулі,
Нейк набожненька стаяць.
Штось зашэпчуць: „чулі-чулі“
Чараты ды зноў маўчаць.
Крэхча роўна, аднатонна
Жабак смутны харавод.
То — аераў казка сонных,
Скарга нейкая балот.
Сьлед бліскучы, слуп агністы,
Лёг ад месяца ў вадзе.
Дол вільготны і расісты.
Нікагусенька нідзе.
— Ну, вось тут. — І дзед спыніўся
Ды паказвае ў гушчар: —
Штучкі строіць там штукар,
Але сёньня штось спазьніўся. —
І стаў слухаць дзед уважна.
— Во! во! — дзесь у гушчары
Нібы шум прапоў працяжна,
Хлопца штурхае стары:
— Эгэ, чуй: аб гэі пары
Там сякеры стук нясецца.
Сам сабе ня верыў я,
Думаў, можа мне здаецца,
Ці там забаўка чыя... —
Дзед змаўкае. Стукі глуха
Раз-па-разу чутны ім.
То адно прыложыць вуха,
То паслухае другім
І Сымону дзед ківае.
— Дзедку, што гэта? сякуць?
— Гэ, праява тут другая...
Ось дзе розум і марудзь...

Эгэ-ж, хлопца, у тым справа,
Што сячэ не чалавек.
Праўда, хлопчыку, цікава?
Варт зьдзіўленьня дрывасек.
І прыкінь на розум, хлопца,
Што парубак там няма,
І травы ніхто ня топча:
Так, работа, надарма. —
І дзіўны гук, няпрыемны,
Ці ён тут, ці йдзе здалёк,
Нявыразны, патаемны,
Стукне тут, адыйдзе ў бок.
Потым, выбраўшы мясьціну,
Дзесь запыніцца, гудзе.
Але глуха, бы ў судзіну;
Ходзіць рэха па вадзе.
І ўжо доўга не змаўкае!
Гак-гак! Гак-гак! Гак-гак!
Нібы дрэва падсякае
І кладзе там нейкі знак.
Потым раптам шум панёсься,
Заскрыпела штось там „кпра!“
Бы пад стукам тапара
Волат-дуб стары затросься
І павольна з шумам-гукам
Стаў хіліцца ён гальлём
І за сук чапіўшы сукам,
Вобзём гухкае камлём.
— Паваліў, а дрэвы цэлы!...
Зараз зноў патне там сеч,
Любіць, бачыш, гэта дзела,
Не шкадуе сваіх плеч. —
Праўда, зноў гудзе сякера,
Глуха, бы з-пад каранёў.
— Ну, пастой-жа ты, псявера.
Брамку ў стрэльбе дзед узьвёў,
Прылажыўся ён і бахнуў,
Вліснуў іскрамі агонь;
Як пярун, стрэл гэты трахнуў.

(Далей будзе.)

ВОКАМ ПА СЬВЕЦЕ.

IX

Падобна таму, як польскія палітычныя колы баяцца агульнага аб'яднання на выбары нацыянальных меншасцяў, увесь эўрапейскі палітычны свет, гэтак сама баіцца аб'яднання Нямеччыны з Аўстрыяй.

70 мільённая Нямеччына і сямі мільённая Аўстрыя, населены адным і тым самым Нямечкім народам, дык чаму-ж ім не аб'яднацца, навошта ім дэве дзяржавы? Зусім і лёгкіна, і зразумелым зьяўляецца ў іх імкненне — стварыць адзіную дзяржаву. Але-ж гэта не на руку іх суседзям. А чаму? Ды толькі таму, што, калі-б здзейснілася жаданне Немцаў, дык тагды — нямецкая аб'яднаная дзяржава мела-б значную сілу, а гэта было-б ня выгада на суседзям, якія стараюцца так ці іначай трымаць пад сваёй гэгэмоніяй і Нямеччыну і Аўстрыю. Толькі дзеля таго, што не пазваляюць іншыя дзяржавы нямецкае аб'яднанне да гэтуль ня здзейснілася. Тыя дзяржавы, якія перамаглі Нямеччыну ў часе вайны забаранілі Нямеччыне і Аўстрыі зліцца ў адно і толькі з-за іх прымусу бачым дэве нямецкія дзяржавы, паміма іх на гэта жаданья.

Можна раздзяліць народы фізічна, але-ж іх душу дзяліць нельга. Гэта і выяўляецца ў нямецка-аўстрыйскіх адносінах.

Дзе і колькі магчыма як адна, так і другая з гэтых нямецкіх дзяржаваў выяўляюць сваё жаданне — да аб'яднання. Над раздзеленым народам пануе адзіны дух і вольна гэта ніхто ня можа пераіначыць!..

Пры гэтым відзім ня толькі праявы духовага аднавання, відзім і практычны падход да фактычнага дзяржаўнага аб'яднання. Гэтак вольна нядаўна, нямецкія прэм'ер-міністар Марк і міністар замежных справаў Штрэзман, прыехаў з Берліну да Вены ў госьці. Як інфармавалі газеты, Нямеччына і Аўстрыя імкнуцца да скасавання таможаннай мяжы, г. зн. зрабіць гэтак, каб тавары ішлі з Нямеччыны да Аўстрыі і наадварот без усякіх перашкодаў і без усякае аплаты пошлінай. Берлінскія гасцей вельмі прыхільна спаткалі венскія гаспадары і была радасць і здавальненне абодвох прыцельскіх аднародных старонаў. За тое-ж у тых каму ня мілае і страшнае гэтае прыцельства выклікала трывогу і абурэнне. Асабліва французскія газеты, дык проста такі паднялі алярм (трывогу), але-ж на жаль „бачыць вока да зубы не хапаюць“ — Немцам гэта здаецца ня вельмі страшна. Так ці іначай, прыдзе пара калі Нямеччына і Аўстрыя аб'яднаюцца. Францыя іх ня ўстрымае.

Пакідаючы Нямеччыну і Францыю ў адным, хочацца сказаць некалькі слоў і аб другім, што таксама іх не мінае. Хочацца сказаць некалькі словаў аб Эльзасе і Лётарынгіі.

Гэта дэве правінцыі, якія маюць жыхарства прыблізна 2 мільёны.

Эльзас-Лётарынгцы гавораць сваёю моваю хаця іх інтэлігенцыя карыстаецца або нямецкай або французскай мовай. У залежнасці ад гэтага і лічаць сябе — французскай ці нямецкай.

Гэтыя правінцыі ў працягу ўсяго часу праз нейкія перыяды належалі то да Францыі, то да Нямеччыны, а ў гэтым і ўся трагедыя іх. Іх доля аналігічна нашай долі, бо і яны, як і мы некалі мелі сваю незалежную дзяржаву, але-ж з часам утратылі яе. Цяпер, пасля 50 гадовай прыналежнасці да Нямеччыны з 1918 года Эльзас і Лётарынгія пасля сьвятовае вайны перайшлі да Францыі па версальскаму дагавору. Лёкарніскім паразуменнем Францыя з Нямеччынай версальскі трактат замацаваны. Што-ж там робіцца цяпер? А вольна што, Францыя з першага пачатку хапілася за Эльзас-Лётарынгцаў і хацеў „без перасядкі“ афранцузіць іх. Але-ж села ў калёшу, бо выклікала толькі абурэнне з боку эльзас-лётарынгскага жыхарства.

Сярод эльзас-лётарынгцаў ёсць здэнацыяналізаваныя вырды, якія лічаць сябе Французамі і стараюцца ўтрымаць увесь край пад Францыяй. Ёсць некаторыя, што хацелі-б каб вярнуцца да Нямеччыны. Ёсць і такія, якія жадаюць толькі аўтаноміі, але-ж пераважная большасць жыхарства Эльзас-Лётарынгіі імкнецца да поўнага вызвалення і жадае стварыць незалежную дзяржаву. За гэта і вядзецца цяпер змаганне і барацьба.

Французскі ўрад стварыў гэтакі цэнтралізм, што ня толькі што незалежнасці, але-ж нават і аб аўтаноміі (ня поўным, а частковым вызваленні) ня хоча і думаць!.. Усякія праявы незалежнасці руху душыць і толькі... нядаўна французскі ўрад закрыў тры эльзас-лётарынгскія газеты.

Але ж гэтае закрыццё газэтаў абсалютна не мяняе справы, нічутакі не вырашае справы па сутнасці эльзас-лётарынгскага пытання. А калі так, дык ясна, што эльзас-лётарынгцы будуць змагацца з французскім урадам за сваю

вольнасьць і незалежную дзяржаву ўсімі магчымымі спосабамі.

Гледзячы на сьвет шырокі і бяручы для агляду далёкія падзеі, нельга, на гэты раз абмінуць тое, што творыцца там дзе мы жывём. На гэты раз хочацца ўзяць „пад вока“ падзеі ў Польшчы.

Польскі ўрад пазычыўшы грошай у Амэрыцы асыгнаваў 15 мільёнаў даляраў на закупку золата. Як пішуць газеты, дык нават ужо золата закуплена ў Англіі і прывезена ў Варшаву. З купленага золата ўрад будзе рабіць золатыя грошы. А гэтым самым, маніцца напавіць фінансавае жыццё польскае дзяржавы. Залатая манэта — золты, будзе мець цэннасьць прыблізна 25 капеек, раўняючы да перадваенных расейскіх грошай.

І вольна нам пастароньнім наглядчыкам здаецца, што гэтага ўрадавага камбінацыя — пераліванне з пустога ў парожнае, гэтая работа не мае ніякае паважнае падставы, а зьяўляецца проста — забаўкаю ад бяздзельля. Гаварыць гэтак нам дае тое, што ў працягу некалькіх месяцаў польскі замежны гандаль дае дэфіцыт — убытак. Для таго, хто не ведае, што гэта значыцца і як гэта здараецца, ня можа выклікаць ніякага ўражанья і належнага зразуменьня... А дзеля гэтага самага пастараемся высьніць сутнасьць справы.

Усе тыя тавары і прадукты, якія вывозяцца заграніцу дзяржавы (экспартуюцца) азначаюць — экспарт. Усе ж тыя тавары і прадукты, якія ўвозяцца ў дзяржаву (імпартуюцца) — складаюць імпарт. І вольна бывае часам так, што імпарт перавышае экспарт — знача прывозіцца тавару больш, як вывозіцца. Гэта не пажадана для дзяржавы. Не пажадана, бо тую колькасць грошай на якую перавышае імпарт, трэба выплаціць або заграічнымі грошамі, або золатам.

Зробім гэтакі прыклад. Паложым, што ў Польшчу прывезена з Нямеччыны на 10 мільёнаў марак, а вывезена ў Нямеччыну на 8 мільёнаў. Знача нехапае два мільёны марак, якія трэба выплаціць, або маркамі, а калі не дык золатам. Праўда, Нямеччына можа прыняць польскія золты, але-ж з часам, калі ў Нямеччыне набярэцца многа польскіх золтых, дык яны трацяць сваю вартасць, ад гэтага яны танеюць. Бо заграіцкае грошны напярэклад польскія зьяўляюцца проста рэчай, якая падпарадкоўецца агульнаму закону: калі на рынку больш ёсць якога тавару, дык ён танее.

Вольна чаму мы адносимся з пэсымізмам да справы купна польскім урадам золата за граіцаю. Калі і далей будзе гэтак як ёсць, калі і далей польскі замежны гандаль будзе даваць убытак, дык гэта прывядзе да таго, што — або польскі золты страціць сваю вартасць, або золата з паваротам паплыве дамоў заграіцу.

Гэтакі стан дзяржаўных фінансаў ствараецца тагды, дык гаспадарчае жыццё дзяржавы і грамадзянства не упарадкавана.

Для напавы польскага фінансавага палажэньня, прыехаў у Варшаву Амэрыканец Дзьювэй, як кантроль, прадстаўнік тых банкіроў, якія пазычылі Польшчы грошай.

Зыркi.

НАВІНЫ.

— **Лекцыі ў Беларускам Інстытуце Гаспадаркі і культуры.** У нядзелю 20 г. лістапада Старшыня Цэнтральнага ўраду Бел. Інстытуту Гаспадаркі і культуры гр. А. Більдзюкевіч прачытаў лекцыю на тэму „Падзел грамадскага даходу“.

— **У нядзелю 27. XI гэты-ж Інстытут** ладзіць лекцыю на тэму „Ідэалізм, русыфізм і ідэя“, якую прачытае гр. П. Каруза, ў новым памешканьні Інстытуту Вострабрамскага вул. № 8, пам. 1. Пачагата гадз. 7-ай увечары.

— **Адказ на прывітаньне.** У адказ на прывітаньне Чэхаславацкага Народу са сьвяткаваньнем 9-ці ўгодзьдэў свайго вызваленьня, старшыня Беларускага Пасольскага Клубу атрымаў ад Чэхаславацкага пасла ў Варшаве пісьмо гэтага зместу:

„Пане Пасол! Прашу Вас прыняць, і адначасна перадаць усяму Клубу маю ветлівую падзяку за Вашыя добрыя пажаданьні з прычыны нашага народнага сьвята. Подпіс пасла (не разборчывы)“.

— **Ізноў не патрэбна пішаце.** Пішучы справаздачу аб паўлюкевічаўскім зьездзе газэта „Праца“ не забылася і аб паслох Ярэмічу і Рагулі. Мімаходам і іх успамянула, не таму што паслы Ярэміч ды Рагуля далажыліся што-колечы да зьезду, а толькі таму, што на зьезде нехта з рэдакцыі „Працы“ бачыў... сэн. Назарэўскага. Якую адказнасьць можна пакласці за сэн. Назарэўскага, на паслоў Ярэміча і Рагулю ведае толькі дасьціпная рэдакцыя „Працы“. Усім вядома, што сэн. Назарэўскі не ма-

лое дзіця, а паважная асоба, дык і можа адказным быць сам за сябе. Ня ведае гэтага толькі „Праца“, бо каб ведала, дык не ўзвальвала-б адказнасьці на ініш. за „віну“ с. Назарэўскага.

— **Новы курс беларускай „Працы“.** Беларускае газэта „Праца“, якая да гэтага часу трымалася апазыцыйна да польскага ўраду, раптам перамяніла курс і пачала пісаць прыхільна да сучаснага польскага ўраду:

Для прыкладу падаем наступную выпіску з № 6 „Працы“: „На палітычным гарызонце нашай Рэчыпалітай пачынае ўсё болей і болей праясьняцца“.

Адкуль і які ветрык паведу на „Працу“ у сэнсе таго, што яна прызнала сваёю польскую дзяржаву дагледзець ня трудна.

Справа ў тым, што цяпер заўладалі „Працай“ Палякі з „Кур'ера Віленскага“, якія, самі аб сабе, хоць і беларускімі словамі і рукамі, у тым самым нумары „Працы“ напісалі: „У больш менш прываітым ў аднашэньні да меншасцьцяў — з усіх штодзённых часопісяў у Вільні „Кур. Віленскі“, дзе мае пэўны ўплывы група маладых вучоны хбеларусаў польскай культуры, зьмешчаны чаловы артыкул аднаго з іх — гр. С. В.“.

Ня думайце што „Кур'ер Віленскі“, якая-небудзь гэтак званая „камунізуемая“ газэта. Зусім не! Гэта-той „Кур'ер“ які цалком адданы ўраду маршалка Пілсудскага і які найбольш уплываў на ліквідцыю „Грамады“. Вольна чаму і дзіўна, што безпартыйная „Праца“ з працоўнаю ідэалёгіяй прыхілілася да таго ўраду, якога абдараюць сваім падтрыманьнем і абшарнікі ды наагул уся польская буржуазія.

Ведаем і тое, што гр. С. В. — Паляк. Чаму-ж яго называюць — Беларускам? Хіба толькі дзеля таго, што ён жыў на Беларусі!.. А калі так, паны з „Працы“, калі польская Рэчыпалітай стала для вас — вашаю, і калі для вас ад гэтага праясьнела, дык гр. С. В. называйце — віславухім беларускім Паляком і... толькі. Бо Беларускам, прызнайце рацыю, ён яшчэ не зрабіўся...

Гаспадарскі аддзел.

Як выбіраць малочную карову.

Часта даводзіцца бачыць на кірмашох, як сяляне аглядаюць кароў, шукаючы сабе, як кажуць „малака“. Доўга абглядваюць, лапаюць, ціскаюць кароўку, але звычайна, аглядаюць ня тое, што трэба, але на што паказвае прадавец, які хрэсьціцца, божацца, што яго кароўка, каб яму і век з такімі зьвекаваць, а прадаўшы шукай ветру ў полі. Каб карова на „прадаж лепі выглядала, яе ня дояць два дні, поць поймаю і наводзяць „кірмашовы выгляд“. Прывёўшы гэтакую карову дамоў, з яе няма ні малака ні таго выгляду, які яна мела на кірмашы. Каб прысьці на дапамогу нашым сялянам, я ў гэтым нарысе хачу падзяліцца сваёй практыкай у выбары кароў.

Найвыразнейшыя адзнакі малочнасьці каровы будзе вымя — гэта пасудзіна, дзе збіраецца малака. Добрае вымя наогляд будзе вялікае, мяккае. Лапаючы рукамі за такое вымя, ня знойдзеш чагосьці цвёрдага, што ня будзе высьлігоўвацца з-пад пальцаў. Цвёрдае вымя, хаця і вялікае — прыкмета дрэнная для малочнай каровы.

Іншы раз бывае, што карова першага ацёлу мае і малочнае цвёрдае вымя. Тады трэба аглядаць іншыя адзнакі.

Вымя малочнае каровы павінна добра ападаць пасля даенья і мае на паверхні шмат жыллаў, то грубых як вяроўка, то тоненькіх, як шнурочки. На малочным вымені добра вядзяюцца дэве жылы, якія ідуць удоўж вымені з аднаго і другога боку ды сходзяцца каля пупа у „малочную крыніцу“. Малочнай крыніцай называюць невялікую ямку пад брухам, у якую ўваходзяць жылы. Чым большая крыніца, тым карова малочнейшая.

Добра, калі вымя вісіць аднакава роўна назад і наперад; дойкі разстаўлены шырока і па магчымасьці на аднолькавым працягу адна ад другой.

Бывае, што ў маладых кароў усе дойкі висоўваюцца наперад, асабліва, калі вымя напоўнена малаком. Гэта зьявішча ня трэба лічыць за брак малочнасьці каровы, бо з гадамі дойкі пададуцца назад.

На выгляд дойкі не павінны быць грубымі і даўгімі; у версе трохі таўсьцей, а ўнізу таней. Тоўстыя ды кароткія дойкі тугія бываюць пры даенні, хаця часта такія дойкі паказваюць на малочнасьць каровы. Доўгія і тонкія дойкі ў каровы таксама непажаданы, бо з такіх доек часта цяжэ малака само.

На вымені і дойках не павінна быць бародавак. Добра, калі вымя зусім голае. Грубая валасістасьць вымені ёсць брак.

У малочнай каровы задняя частка вымені — **запас** добра выдаецца назад паміж нагамі.

Вершы на часе.

* * *

І як, аб чым тут лягуець,
Калі ня міла жыць на сьвеце,
Калі ня трэба мне глядзець
На ўсё што дзеецца... Эх даеці!
Няўжо ніхто ня бачыць з вас,
А калі так, няўжо ня чуе
І ў бок той вочы ня скіруе
Скуль ночка сунецца на нас?!
Няўжо паны „павадыры“
Вы як да сьоль—і далей з гары
І паасобку і ў хаўрусе
На справы Маці Беларусі
Праз пальцы будзеце глядзець,
Пакуль і почка западзець?...
Калі ідэя вас жывіць,
Тады скажу—даволі годзі!
У сварцы між сабою быць,
Тады адкрыце дзьверы згодзе!
Пара здаецца зразумець,—
Што ў адзінстве, што ў згодзе сіла,
Асобна—што-б вы не рабілі,—
Ніхто з вас „воў“ не скранець!
Хоць з сілы лезеце вы ўсе,
Ды ўсё дарма, Браты мае!
Пакіньце гэтыя змаганьні
Здайце лепш сабе пытаньні—
„А што тады—як прыдзе ноч,
Як цемра шлях схавала з воч?..“
Гэй, годзі ў сварцы жыць вам!
І сіл і часу не марнуйце
Дык чуйце, я вам раду дам,
А вы за ёй ісьці спрабуйце:
Табе „рак“—трэба шлях зьмявіць
Ты мусіш першы ісьці на ўгоду—

Цягні-ж „воз“ разам з „шчукай“ ў воду
Бо й ты—ў вадзе-б мог толькі жыць!
А „лебедзь“—кінь ты гэты „воз“
Бо да таго ты недарос,
Каб гэты „воз“ цягнуць у хмары
Табе не ўзняць такой цяжары.
Дык лепш аб ім і думаць кінь
Ды і ляці туды адзін.

Яснавід.

ПАЧАТАК ЗІМЫ.

Нявідомаю рукою
Разаслана коўдра—бель,
Што схавала пад сабою
Шэра-чорную пасьцель.
Разіць вочы бель срабрыста,
Аж на небе б'е адсвят,
Гладка ўсюды, ўсюды чыста...
Адрадаіўся, быццам, сьвет.
Глянь на поле—адвастайна,
Межаў з быльнікам—не знаць
Толькі груды нязвычайна,
Нібы гузікі, сядзяць.
Чорным шлякам лес маўклівы
Азначае небасклон
Ды гаёчак сіратлівы,
Бы кутас, тырчыць пры ём.
Быццам пацяркі, радочкам
Хаты бедныя стаяць,
Тонкім шэрым паясочкам
Частаколы іх краймяць.
Цішыня! Бы ўсё сьвяткуе...
Нібы, цуд вялікі чціць...
Цішыня! Бы ўсё начуе
І пад коўдрай-бельлю сьпіць.

Улад. Ліцкі.

Гэты запас павінен быць прыблізна каля 7 цэляў.

Вось галоўныя прыкметы малочнае каровы, на якія раў зварачваць нашым гаспадаром больш увагі.

Гаспадар.

Дзесяць заповедзяў для даільшчыцы кароў.

- 1) Даі кароўку ня двама пальцамі, а ўсей рукою.
- 2) Перад даеньнем вымый добра свае рукі і вытры мокрым ручніком вымя каровы.
- 3) Першыя каплі малака не даі ў пасудзіну.
- 4) Даі кароўку начыста, калі яе ня хочаш папсаваць.
- 5) Абходзься з кароўкай лагодна.
- 6) Унікай крыку і шуму пры даеньні, бо кароўка дасць менш малака.
- 7) Не даі кароўку ў часе кармленьня, бо яна ня можа разам выконваць двух прац: ператраўліваць корм і вырабляць малака.
- 8) Падаіўшы кароўку вытры вымя і дойки насуха ручніком.
- 9) Ня трымай малака доўга ў хлеме, каб яно не ўцягнула ў сябе хлёмнага паветра.
- 10) Даі кароўку заўсёды ў раз вызначаны час.

Гаспадар.

Весткі з Краю.

„Русскій д'ятель“

Нашы Баранавічы на Беларусі—як-бы які востраў... Мала было чутна аб „Грамадзе“ яшчэ менш аб „Сельзаюзе“ і „Хадэцы“. Словам—на беларускасьць скупа, але за тое на расейшчыну аж надта багата. Шырокую працу на Баранавіцкім абшары распачала расейская арганізацыя РНО. (Русское Народное Объединение). Трэба аддаць слушнасьць працавітасьці некаторых паасобных асобаў, як, напрыклад, Аляксандру Аляксандравічу Арлову. Чалавек гэты не мае супакою ні ў дзень, ні ў ночы. Ён і сакрэтартуе і дае лекцыі, сьцягае падаткі (бо ў магістраце служыць). Усюды, дзе ідзе аб актыўнасьці расейскага чалавека сярод расейцаў—А. А. Арлоў там. Расейцы яго працаю не нахваляцца. Але мы, беларусы, глядзячы на працу Арлова, сумна ківаем галавою і многіх рэчаў не разумеем... Не так даўно яшчэ, Арлоў быў выведоўцам польскае паліцыі, шпікаваў у Вільні сярод Беларусаў, потым у Стоўпцах, Івенцы, на Палесьсі і г. д. Не адзін дзесятак людзей праз яго ласку пакаштаваў востраг і пабразгаў кайданамі, на баданьнях, палітычная паліцыя чытае вялізарныя томы усялякіх даносаў, напісаных рукою Арлова. Ён усё знае і ведае, выкрывае сьпіскі й згаворы... За паўзлотку і кварту гарэлікі ён прыме ўсякі заказ „вывесьці на чыстую ваду чалавека“. Нават, як гавораць, і свайго начальніка, старшага сышчыка ўвапхнуў у востраг. У працы Арлова могуць быць дэве магчымасьці: альбо Арлоў і

ўся расейская арганізацыя ў Баранавічах РНО. Ёсьць адно і тое самае, „Единая, неделимая“, альбо Арлоў напратыкаваўшыся на беларусах распускае свае павяты і на расейцаў.

Ой, глядзі РНО, каб цябе Арлоў не пацягнуў на дно.

Сноўскі.

Трымайся Беларус.

Ніжэй зьмяшчаем ліст з пастаўскага павету, які шмат аб чым гаворыць. Ужо вылазяць з нораў рожныя прыцелі нашага народу і як заўсёды ды на перад інуцца тыя, якія найбольш душылі ў часе пасьяля выбараў 1922 г. Выходзяць на форум ізноў тыя „вызваленцы“, якія ўвесь час вызвалілі наш народ ад вольнасьці, зямлі і школы, дарачы нам — вострагі, асаднікі ды чужацкую школу.

Вось што піша аб іх пастаўскі селянін.

„Як відаць надходзяць выбары і трэба было-б распачаць працу сур'езна. Многа ўжо набралася „przycielów“ нашага сярмяжніка і што раз прыбаўляецца, а асабліва ў апошні час сялянства наша стараюцца зводзіць з толку „Towarzystwem Kultury“, каторае на 6-га г. месяца ладзіць у Вільні зьезд, на які шырока запрашае Беларусаў абцягаючы зьніжку білета. А адзін з кіраўнікоў „Культуры“ адв. Раткевіч вызваленец, які пусьціў у наш павет сваіх некалькі інструктараў, удзяляе безплатна праўных парад для ўсіх тых, хто да іх запішацца.

Таксама Партыя Працы, карыстаючыся тым, што ёсьць яна ўрадова, сьпешна твораць гмін. колы робячы сабраньні ў гмінных урадах, але ўсё гэта нястрашна, калі мы прыступім к рабоце. Толькі адно можа пашкодзіць гэта (калі так сталася) павялічэньня Пасольскага Клубу скампрамітаванымі ў нашым паветце пасламі (разумеецца Шакун і Шапель). А. Т.

Аб школе.

(в. Зарэчча і Малеўшчына Нясвіскага павету).

Яшчэ ў мінулым годзе сяляне вёсак Зарэчча і Малеўшчына падалі школьнаму інспэктару нясвіскага павету 36 дэкларацыяў на 53 дзяцей. Здавалася, што ў выніку гэтага павінна была быць адчынена беларуская школа ў памянёных вышэй вёсках. Але вышля не так. Школьны інспэктар усякімі спосабамі стараўся зьменшыць лік пададзёных дзяцей, і пры помацы панскіх падлізнікаў і несьведомых бацькоў даляў гэтага. Былі паданы дэкларацыі ў другі раз! І вось перад першым гэтага месяца была атрымана папера ад школьнага інспэктара, якая кажа, што „pozostaje w szkole język polski, a prawo na białoruską szkołę upłynęło“. Да гэтае прыкрасьці прыбілася яшчэ і другая, бо заместа 53 дзяцей, на якіх падавалі дэкларацыі ў мінулым годзе, у нас аказалася толькі 39, а рэшта... забракаваны!

Ці-ж гэта праўда, што ў нас не хапае аднаго дзіцяці да камплекту беларускае школы? Калі трэба аднаго, то мы яшчэ дабавім дзесяць, але дайце нам нашу беларускую школу!

Сялянін.

Аб нашых школярох.

Ужо абрыдзеца пісаць і чытаць аб польскай школе і яе внячасных школярох, якія ходзяць да яе пад прымусам па пяць, шэсьць гадоў і... нічагусеньва ня ведаюць. Калі паглядзім на гэтых школяроў, дык сэрца ные, ные... Што з іх будзе? Якая карысьць ад іх будзе нашай бацькаўшчыне?—вось пытаньні, якія не даюць супакою ні днём ні ноччу. Як бы ні была дрэнна расейская школа, але ўсё-ж такі граматы вучыла. За тры гады вучэньня дзіця ведала рахункі, ведала пачаткі географіі, Закону Божага і г. д.

А цяпер што?—Нічога! Ведаюць толькі як зрабіць якую-кольвек цацку з паперы... Прайдзіце з канца ў канец усю Грыцэвіцкаю гміну і вы ня знойдзеце ніводнага вучня польскае школы, які-б ведаў рахункі, ці напісаў-бы хоць адрэс на канвэрце...

Вось як вучацца нашыя дзеткі ў польскіх школах. Даўней, дык хоць Бога баяліся нашыя дзеткі, а цяпер пра Бога не гамані, нават забыліся ўжо і маліцца Богу! А, праўду кажучы, хто іх навучыць маліцца? Мо', скажэце, бацькі? Бацькі самі ня ўмеюць маліцца, а поў наш аўсім аб гэтым і ня думае.

Бацькі! Годзі пазіраць, як калечаць нашых дзетак! Дамагайцеся сваей роднай, беларускай школы! Падавайма дэкларацыі школьнаму інспэктару ў Нясвіжы! Бацька.

Аб Іване мудрым.

Ад самага пачатку існаваньня польскае ўлады, аж да гэтага году у вёсцы Крынках, Стаўпедкага павету, быў солтысам Захар Кушалы. Чалавек ён быў ня кепскі, хоць стараўся дагаджаць войту.

У гэтым годзе захацелі мы новага солтыса, ну й выбралі Івана Мудрага. У скорасьці пасьяля выбараў сталі папраўляць у нашых ваколіцах дарогі. Надумаліся і мы паправіць кусок дарогі ў Крынках. Палачі просьбу. Цераз 2 тыдні прыехаў інжынер, агледзіў тую дарогу і... паехаў. Мы думалі—прапалі нашыя стараньні. Але не! Інжынер прыслаў дзясятніка і пачалі правіць. Сяляне хутка адбылі свае павіннасьці па наказах гміны, але дарогі крыху асталося незакончанай. Асталася-ж да гэтага неадбытая дарожная павіннасьць і паном. Але дзе бачым, каб пан правіў дарогу, калі ёсьць панскія падлізнікі.

Пабываўшы ў гміне Мудры сабраў сялян і сказаў, што войт даў загад выгнаць усіх сялян з падводамі і закончыць дарогу. Загад, дык загад! Сялянам прышлося працаваць... на паншчыне, бо як яны адбылі павіннасьць па наказах, дык імі камандаваў дзесятнік, а як Мудры пастараўся, то над сялянамі стаяў пан. Як там не было, а Мудры атрымаў ад пана кусок сенажаці, як гавораць, людзі за тое, што „вымудраваў“ пана ад дарожнае павіннасьці.

Янка Праўдзін.

Асадніцкая прывілея.

(в. Сяменчыкі, Дзісьненскага пав.).

3-га лістапада г. г. у нашу вёску прыезджаў асаднік. Іхаў ён, як добры пан на пары коней, а за ім бегла як трое сабак.

Каля вёскі на папы хадзілі гусі Базыля Сапея. Сабакі напалі на гусей і давай гуляць з імі, вядома, пасабачаму. Як бачыш, адна гусь была задушана... Ня ведама, чым кончылася-б гэтая гульня, каб не прыбеглі суседзі і не адбілі сабак ад гусей... А асаднік едзе сабе і толькі ўсьміхаецца...

Вось, браточки, якія парадкі! Калі сялянін мае сабакку з ката вялічынёю, дык павінен яго трымаць на ланцугу. Калі-ж, часам сарвецца ён і пройдзе паліцыянт—то і чакай карнага наказу ад старасты—гатуй 3 золты.

А як у асадніка трое сабак бадзяюцца і душаць сялянскіх гусей—то гэта нічога.

Позны падпішчык.

Пісьмо ў Рэдакцыю.

Паважаны Гр. Рэдактар!

Ласкава просім зьмясьціць у Вашай паважанай часопісі наступнае:

„Урад Беларускага Студэнскага Саюзу згодна з пастановаю агульнага сходу з дня 20 лістапада 1927 г. сьцьвярджае, што Беларускі Студэнскі Саюз зьяўляецца сябрам і належаль да студэнскай арганізацыі А. Б. С. А. (Аб'яднаньне Беларускіх Студэнскіх Арганізацыяў).“

Старшыня Т. Куніцкі.

Секрэтар С. Станкевіч.

НАШАЯ ПОШТА.

Сьлэзнавокаму—Вашыя вершы перадалі ў „Bielaruskiju Krynicu“. Адрэс „В. К.“—Людвісарская 1—19.